



/Bloedverwanten

Coen, Trees en Ben Simon

Bij filosoof Coen Simon (41) kan de kleinste herinnering een opmaat zijn tot een essay over de grote thema's van het leven. Neem het verhaal over het wortelschaafsel. De kleine Coen had boven de gootsteen een wortel geraspt, en met de prut een verstopping veroorzaakt. Nadat zijn vader de boel had ontstopt, vroeg hij: "Coen? Weet jij hoe dit in de gootsteen terecht is gekomen?" Coen stamelde met een beschaamd hoofd van niet, schrijft hij in de bundel *Waarom we onszelf zoeken maar niet vinden*. Dat schaamtegevoel was een straf en een les in één.

COEN SIMON werd in 1972 geboren in het Gelderse Eerbeek. Na de middelbare school studeerde hij wijsbegeerte aan de Universiteit van Amsterdam en werd daarna eindredacteur bij *Filosofie Magazine*. In 2003 debuteerde hij met het boek *De wereld tussen haakjes*, waarna in rap tempo tien andere boeken volgden. Simon geeft lezingen door het hele land. Hij woont in het Groningse Onderdendam en is getrouwd met filosofe Eva-Anne le Coultre. Samen hebben ze drie kinderen.

BEN SIMON werd in 1940 geboren te Koepang in het toenmalige Nederlands Indië. Hij studeerde medicijnen in Groningen en werkte van 1969 tot 2000 als huisarts in Eerbeek. Na zijn pensionering rondde hij een studie wijsbegeerte af aan de Radboud Universiteit Nijmegen.

TREES SIMON werd in 1941 geboren te Batavia, ook in Indië. Ze studeerde Nederlands in Groningen en gaf daar van 1976 tot 2006 les in aan het Stedelijk Daltoncollege in Zutphen. Nu begeleidt ze kinderen met leesproblemen. Ben en Trees Simon wonen in Brummen, hebben vier kinderen en acht kleinkinderen.

Coen Simon is een gevierd schrijver van filosofieboeken. Met *En toen wisten we alles* won hij de Socrates Wisselbeker 2012, de prijs voor de auteur van het meest urgente, oorspronkelijke en prikkelende Nederlandse filosofieboek van het jaar. Dit jaar schreef hij het essay voor de Maand van de Filosofie, *Schuldgevoel*. Ook hierin volgt een analyse – ditmaal over materialisme en schuld – uit een kleine anekdote: hoe hij zijn eerste walkman aan zijn broer verkocht.

"Het vermogen om dingen scherp te onthouden heeft hij van zijn moeder," zegt vader Ben (72). "Die weet ook altijd nog precies hoe iets is gegaan. Dan denk ik: mens, hoe kom je erbij? Ze weet de datum en de tijd en of het lekker weer was."

Coen: "Je denkt aan een thema en zodra je een detail te binnen schiet..."

"...komt de hele film naar boven," maakt moeder Trees (72) zijn zin af. "Ik vind het heel leuk dat Coen iets uit de realiteit haalt en daar de achtergrondgedachte bij onderzoekt."

Coen: "Ze is docent Nederlands geweest en heeft me leren schrijven."

Trees: "Nou ja, ik heb je wat handige tips gegeven."

Coen: "Al op de middelbare school liet ik mijn moeder mijn stukken lezen, en dan keek ze naar de zinsbouw. Dat ging door tijdens mijn studie. Het was begin jaren negentig en ik had nog geen computer. Ik ging naar mijn ouders om te schrijven. Met mijn vader discussieerde ik over het onderwerp en mijn moeder bekeek naderhand wat ik had geschreven. 'Dit moet er toch echt staan, hoor, mam,' zei ik dan als ze kritisch was. Haar antwoord was: 'Dat kan wel wezen, maar zo betekent het niets. Die zin is fout.' Zo ben ik gedruild op taal."

Trees: "Ik leerde je ook dat de eerste zin pakkend moet zijn. En dat het mooi is dat je aan het slot nog even terugkomt bij het begin. Als ik dat terugzag in een van je krantenstukken, dacht ik: Tjakkla!"

Zijn ouders wonen op een boerderij in het Gelderse Brummen met uitzicht over groene velden en aan de horizon een bosrand. De lucht ruikt er fris en mossig. Coen groeide op in Eerbeek en was

Trees: 'Erge dingen vertel je pas als je ze verwerkt hebt.'

Coen: 'Jullie zijn meer van het vooruit kijken.'

een heel ander kind dan zijn broer en twee zussen. Die stonden vroeg op om te gaan spelen. Die lasen boeken. Coen was een fierefluiter. "Toen hij op de middelbare school zat, moest ik hem bijna naar boven schoppen om zijn huiswerk te gaan maken. En dan nog ging hij op zijn kamer gitaar zitten spelen," zegt Trees. "Hij sportte veel en zat op school in de feestcommissie."

Omdat Coen altijd vol geintjes zat, ontging het zijn meester op de lagere school dat hij behoorlijk wat in zijn mars had. Coen kreeg een mavo-advies, maar dat had de meester toch verkeerd gezien. Al op zijn tiende kon Coen zijn vader in een discussie onder tafel praten. "Waar haalt hij toch al die argumenten vandaan?" had Ben verbluft gedacht.

Toen zijn ouders de onderwijzer confronteerden met hun eigen observaties, veronderstelde hij dat ze hun eigen universitaire achtergrond op Coen projecteerden. Dat ze verwachtingen van hem hadden die hij niet zou kunnen waarmaken. Coen ging toch naar het vwo en studeerde daarna wijsbegeerte. Zijn oude meester heeft pas nog een van zijn lezingen bijgewoond.

Inmiddels heeft Coen zelf een gezin en woont hij in het Noord-Groningse Onderdendam. Hij heeft nog steeds veel contact met zijn ouders. Coen: "Ik sms met mijn moeder."

Trees: "Informeel, over hoe het gaat. Of ik vertel wat ik van een boek of een stuk in de krant vind."

Coen: "Mijn ouders voeden me met thema's. Niet dat ze zeggen: 'Schrijf hier eens over.' Maar veel van wat ik van hen hoor of zie leidt wel ergens toe. Ik hou ervan om al te gemakkelijk realisme te problematiseren, en dat heb ik van mijn vaders aanpak als huisarts: nooit overhaast oordelen."

Het gesprek komt op Indonesië, het geboorteland van Coens ouders, waar ze met het hele gezin naartoe zijn geweest. In *Waarom we onszelf zoeken maar niet vinden* schrijft hij: "Wat mijn vader typeerde voor ik in Indonesië was geweest, was behalve natuurlijk hoe hij eruitziet en hoe hij overkomt, ook een complex aan eigenaardigheden: zijn vele dutjes overdag, liggend of zittend op maakt niet uit wat, zijn bemoeizucht, zijn pesterijtjes, zijn voorliefde voor schaken, zijn gêne, zijn hardheid jegens dieren, zijn altijd provisorische oplossingen (die hij inventief noemde) en zijn muzieksmaak. Maar in zijn land van herkomst bleken de meeste van deze trekken in het geheel niet eigenaardig: vrijwel alle mannen waren zo. Wat mijn vader in Nederland authentiek maakte, maakte hem in Indonesië tot een van velen – gewoon. (–) In plaats van ontluistering overkwam mij een gevoel van buitengewone sympathie voor een heel volk."

De Brummense boerderij hangt vol met aandenkens aan Indonesië. Trees: "Ik heb er tot mijn negende gewoond. Je houdt daar gewoontes aan over die in Nederland vreemd zijn. Wij aten bijvoorbeeld heel vaak rijst. Alleen met Kerst was er aardappelpuree."

Coen: "Als kind kom je erachter dat andere ouders een andere achtergrond hebben dan je eigen ouders. Je gaat van alles pro-

jecteren op Indonesië: wilde beesten, altijd warm, op blote voeten naar school. Die beelden vermengde ik met de sfeer in de Tarzan-films. Pas later ontrafel je dat stukje bij beetje."

Trees zat de eerste jaren van haar leven met haar moeder en tweelingzus in een jappenkamp. "Wij waren anderhalf toen we in het kamp kwamen en bijna vijf toen we eruit mochten. Van die laatste tijd weet ik nog wel wat kleine dingen. Een nicht van mijn moeder zat ook in het kamp, tante Jo, die een soort heldin voor mij was. Ze gebruikte woorden die ik niet mocht gebruiken en deed dingen die ik niet mocht doen, zoals neuspeuteren. Ze was een beetje stout. Op een dag kwam ze bont en blauw de barak binnen. Ze huilde. Mijn moeder zei dat ze gevallen was, maar ze was natuurlijk geslagen door een jap. Mijn moeder deed erg haar best om dat soort erge dingen voor ons verborgen te houden."

Coen: "Ik denk dat jij dat ook wel zo deed: de erge dingen niet vertellen. Dat vind ik trouwens een prettige instelling. Mensen leven het beste samen in een voorstelling die ze kunnen delen.

Dan moet je wel schiften en selecteren in wat je wel en niet zegt."

Trees: "Eigenlijk vertel je erge dingen pas als je ze zelf hebt verwerkt. Als je erover nagedacht hebt."

Coen: "Jullie zijn meer van het vooruit kijken."

Trees: "Dat heb ik van mijn moeder. Toen we het kamp verlieten, zei ze: 'Zo, die poort gaat dicht. Klaar.'"

Ben groeide op in Soerabaja. "Mijn vader werkte bij de PTT, ook tijdens de oorlog," zegt hij. "Na de capitulatie van Japan is hij een tijdje gevangen gehouden door de Indonesiërs, die de macht hadden overgenomen van de Japanners. Maar hij heeft daar nooit iets over verteld. Pas later heb ik brieven gevonden waarin stond in welke kampen hij had gezeten."

Trees: "Je werd ook altijd overvallen door dingen. Toen wij in 1950 naar Nederland repatrieerden, bestond ons gezin uit mijn ouders en vier meisjes: mijn tweelingzus en ik en twee kleinere zusjes. De omstandigheden in Nederland waren niet gemakkelijk, en het duurde een jaar voor mijn vader werk had gevonden in Roermond. Na een jaar kreeg hij een betere baan in Alphen aan den Rijn en moesten we verhuizen. Uit praktische overwegingen besloten mijn ouders dat twee kinderen tijdens de verhuizing bij de ene opa en oma moesten logeren en twee bij de andere grootouders. Bovendien leek het ze wel handig als een ouder



Ben: 'Wij kregen met de bezem. Pats, op de blote billen.'

Coen: 'Ik werd ook geslagen, hoor. Alleen minder hard.'

zusje samen met een jonger zusje zou logeren, en dus werden wij zonder overleg als tweeling uit elkaar gehaald. Omdat wij altijd samen speelden en door de kampjaren helemaal op elkaar ingesteld waren, werd dat één groot drama. Zelf heb ik juist meer willen overleggen met mijn kinderen, ze meer willen voorbereiden: we gaan nu dit en dat doen, wat vinden jullie ervan?"

Coen is blij dat hij geen typische jarenzeventig-opvoeding heeft gekregen. "Dat lijkt me een ramp. Je moet fatsoen en normen leren. In de jaren zeventig werd met al dat overleggen de suggestie gewekt dat cultuur iets logisch is dat je moet kunnen beredeneren, terwijl cultuur juist een opeenstapeling is van ónlogische dingen. Neem de discussie over het koningshuis. Je zou het niet bedenken, maar nu het er eenmaal is, is het een zegen en moet je het niet in twijfel trekken. Dat twijfelen doen we dan weer niet bij een begrafenis: afscheid nemen en proberen iets te doen zonder daar

woorden aan te kunnen geven. Zo'n ritueel heeft een functie."

Ben: "Het geeft structuur."

Trees: "In de jaren zeventig begonnen moeders tegen hun kinderen te zeggen: 'Ik ben niet boos maar wel verdrietig.' Daar kon ik heel slecht tegen."

Coen: "Jullie gingen niet met dat soort modes mee. Dat hebben jullie toen wij klein waren ook hardop gezegd: 'Je moet niet altijd met iedereen meedoen.'"

Ben: "Ik denk dat de grotere vrijheid het belangrijkste verschil tussen Coens generatie en de onze is. Wij kregen met de sapoe lidi, een soort bezem, toen we te veel bananen hadden gegeten. Pats, op de blote billen. Streng vond ik dat."

Coen: "Nou, ik werd ook geslagen, hoor. Alleen minder hard."

Zijn eigen kinderen slaat hij niet. "Voor opvoeden is ook een bepaalde normaliteit nodig," zegt Coen. "Dus als iets niet meer van deze tijd is, dan doe je dat niet meer."

Trees: "Het generatieverschil zit ook in de mogelijkheden. Je kon in onze tijd niet van elke hobbyclub lid worden. Voor een sportclub was geen geld. Er kan nu meer... Toch vind ik Coen een strengere vader geworden dan ik van tevoren had gedacht. Jij wil wel duidelijk regels aanleren."

Coen: "Structuur. Daar heb ik zelf ook baat bij."

Trees: "Jonge ouders moeten nu veel meer regelen. Wie wanneer oppast. Wie wanneer werkt. Er worden meer eisen aan mensen gesteld. Dat levert stress op."

Coen: "Er werd in jouw tijd ook niet van een vrouw met kinderen verwacht dat ze zou werken."

Trees: "Ik moest zelfs verdedigen dat ik les bleef geven. Maar ik wilde iets met mijn studie blijven doen. Mijn moeder was slim, maar in haar tijd zat het er niet in dat ze zich kon ontwikkelen. Ik heb die kans wel gekregen en wilde hem benutten."

Ben: "Je wordt altijd beïnvloed door je omgeving. Zelf wilde ik heel lang zeeman worden. Als kind heb ik een overtocht van Java naar Nieuw-Guinea gemaakt. Die reis heeft zoveel indruk gemaakt."

Trees: "Wij leerden elkaar kennen in Groningen, waar we samen op de middelbare school zaten. Toen ik ging studeren, wilde jij dat ook. Het zeeman-idee verdween."

Ben: "Ik wilde tandarts worden, maar ik kreeg maagpijn van het gepruts en ben geswicht naar geneeskunde. Kindergeneeskunde vond ik bijzonder interessant. Later keek ik als arts samen met mensen naar hun baby. Wat zie je? Wat merk je? Ik leerde ze wat ze moesten doen door het vóór te doen. Het praktische gevolg was dat ze minder vaak belden of om een consult vroegen."

Coen: "Dat heb ik pas echt goed begrepen toen ik zelf kinderen kreeg. Zo zie je maar: van je ouders blijf je leren. Veel van mijn generatiegenoten heb ik horen zeggen dat zij de opvoeding helemaal anders zouden aanpakken. Zelf doe ik het ook wel wat anders dan mijn ouders, al heb ik die keuze nooit zo bewust gemaakt. Alhoewel, het is toch iets om over na te denken. Misschien levert het een bruikbare anekdote op."/